

הלכות פסח סימן תמב

ז שם חס ה' הא"ש
דשם רבוהי אב עקרון ג
דפסח

תוך שלשים לפסח. (יז) * ויש מחמירין אם (י) [ז] נראה מבחין (תהי' סימן קח ופסקו סימן קמט ומהרי"ו): ד' דב' (יח) שנתערב בו (יט) חמץ ואינו מאכל אדם כלל, או שאינו מאכל (כ) כל אדם בגון התריאק"ה וביצא בו, (כא) אף-על-פי שמתר לקנימו אסור לאכלו עד אחר הפסח; ואף-על-פי שאין בו מן החמץ אלא קל-שהוא (כב) הרי זה (כ) אסור לאכלו; הגה הל'קמן סימן תמו סעיף ד בהג"ה והבאר (כג) דיש חולקים ומתירים אם (ט) נתבטל קדם הפסח, והכי קמא לן: ה' השקר שעושים מחטים ושעורים, (כד) חזקים (ו) לבערו, וכן (כה) אם העמיד גבינות (י) [ז] [ח] (כו) בחלא משבר שעורים או חטים, (כז) חזק לבערם:

באר היטב

(י) נראה מבחין. ולא נעשית קדם ל' יום. וטו' כתב שהבעק והא דק שלא קרא ממשות כלל קשיטבש. ואז אפילו אם נראה מבחין לית לן בה. ואם יש מה שבתלון פחות מכזית, אי"צ לבצר בקל ענף, כמ"ש סיח, מ"א. והמחמיר לטחון מבחין בטיט, תצ"ב: (כ) אסור לאכלו. ומהר"ה נראה דלא גרע מפת שעפשה, מ"א: (ט) נתבטל. וטו' כתב דאפילו להשחולקים יש לאסור באכילה פנה, דשמה החמץ מעמידו דלא מהני הבטול קדם פסח, ע"ש. והח"י חולק עליו וכתיר אפילו באכילה, ע"ש (צנן ח"י תמו"ו סי' קר דמסיק בצ"ע): (י) לבערו. ואית בה פרו' ובל יראה ואם אית בה פרו' בקרי א"ס, ואם נהערב בדבר אחר אסור כמו שאר הערובות חמץ, מהרי"ל סימן צו: (יא) בחלא.

שערי תשובה

[ז] נראה. עכ"ט. ועין בגורר כלל ד סימן יא. מה שנוהגים כבוכשים שמכסה הבגד פניה עתה בבליה ובה קרוב לשעור שני ביצים ואח"כ מסבין עליו בגד תליון ותופרין אותו ומשלימין אותו על האבוס עד שמתפשט ונעשה כובע. אך לחט לאסור חמץ אע"פ שקשה העשה לכל שאור כיון ששקשה טעמו ובעלו הכסת אותו בתפילה, ע"ש. ועין בשו"ת מריה זיסקינד רומברג (שהואיל שם העתיק לטון הטיו' ומשיל סימן תלב) שכתב לשוב דלא חקש מפסחין, וקאן שאינו נראה מבחין מנהי בטול, אלא חס"ס מהי"ד נבאר דטעם אין נראה מבחין משום שנתפשל צורת החמץ, ע"ש: [ח] בחלא.

משנה ברורה

בתוך שלשים בחלב-חטה, אלא בשאר מינים שאינם מחמשה מיני דגן: (יז) ויש מחמירין וכו'. דבבבא להו דקשקש מבחין (ל) מקרי צורת החמץ עומדת עדין אף שנתפשט, ואין הפר לדידה לענין דבוק גירות בחמץ אלא באופן שאין נראה מבחין הבצק בלילתו ובה מאד, ויבניס כל הבצק בין הדבקים, שלא יהיה מבצבץ לחיץ כלל. מיהו, אם נעשו קדם שלשים יום, לכלי עלמא אינו לחש אף שזרעה מבחין, (ל) מפני שפנדאי כבר נתקשו ומאסי, ודמין לפת שנתעפש עד שנפסל מאכילת פלב³⁶, (לד) וכן אם כל הדבוק של חמץ בגור היה פחות מפי'ת³⁷, אף בתוך שלשים יום אין צריך לבער לכלי עלמא³⁸: ד' (יח) שנתערב בו³⁹. ורצה לומר קדם הפסח, ואפילו הכי אסור לאכלו, דחזור ונעור בפסח: (יט) חמץ. הינו (ל) חמץ מעקלא, וכן על-ידי שנתערב אינו ראוי למאכל⁴⁰, דאי היה חמץ נקשה קדם שנתערב, מפר (ל) להרבה אחרונים לאכל, ואפילו שנתערב חוץ הפסח: (כ) כל אדם. רק לחולים: (כא) אף-על-פי שמתר לקנימו אסור לאכלו. ואף שאינו ראוי לאכילה⁴¹, מפל מקום כיון דהוא אכלו, אחשבה⁴²: (כב) הרי זה אסור לאכלו. ומפל מקום בהנאה מפר ששנעשה הפעולות קדם פסח, וקמו בפת שעפשה, לעיל בקערי' ב. ולענין רפואה, עין בסימן תסו שם באחרונים: (כג) דלש חולקים ומתירים וכו'. סביבא להו, דכיון שפבר נתפשל קדם פסח לא אמרינן דחזיר ונעור; אף מה שפ"ס 'והכי קמא לן' הוא פלא, דהרי הוא פתב שם דהמנהג להקל בזה ולומר שפבר נתפשל הוא רק דוקא כשנתערב לח פלח ולא שנתערב יבש פיכש? אחרת? מצאתי שפבר התעורר בזה הקמ"ד-משה⁴³: ה' חזקים לבערו. ועובר משום כל נראה אם לא בערו; וגם יש בו כרת בשתת' (ל) אם איקא כוזה בקרי אכילת פרו', ואפילו אי לית בה שעור זה, על-כל-פנים (ל) טעם חמץ יש בו, וקמא לן: טעם עקור - דא"ר'קא. אם נהערב השקר (ל) בדבר אחר, אותו התערבות אסור פסח. ועין בפרי"מגדים מה שכתב בזה⁴⁴: (כה) אם העמיד. אפילו יש בהגבינות ששים נגד החלא לא פטיל החלא, דדבר המעמיד אפילו באף לא פטיל: (מ) ולא עוד, שכל דבר המעמיד הרי הוא חשוב פאלו הוא כיון ממש. (מ) ולפיכך מידבש (שקורין מע"ד) שהחמץ בשמרי דבש שבטל כל השנה, ודבש הראשון שבטל היה מחמץ משמרי שבר, וזה שבטל עתה רביעי או חמישי, וכן לעולם, (מ) חזק לבערו אפילו מידבש האחרון, שכל אחר מהו, על-ידי המעמיד נעשה פלו חמץ⁴⁵, (מ) ובה אין להקל לשתות אפילו ביום-טוב אחרון של פסח, רק באותו מע"ד שאין בו חשש זה רק שנתפשל בכלי-חמץ, יש מקלקל ביום-טוב אחרון לשתותו משעם דסתם פלים אינו בגי'וימ⁴⁶ [אכן במקומות שמבשלין המע"ד בכל השנה ביורות שמבשלין בו ייד שנה, דהוי דבר חריף ונתקן טעם לשבוח בפע"ד פירוש, לא מהני מה שאינו בגי'וימו, ועין סימן תמו סעיף ה בהג"ה ובמשנה ברורה]. (מ) וכל זה פשע"ד הראשון (הוא עמר) [העמר] בשמרי שבר לבד [וכן מידבש השני בשמרי מידבש הראשון בלבד, וכן פלס], אבל אם בשמרי שבר בלבד (מ) לא היה די להעמידו, ועודו בו גם דבר אחר המעמיד שאינו חמץ ובהצטרפותם העמר, הרי הוא מפר אף בשתיה בפסח אם יש בו ששים כנגד שמרי השקר, הכל זה וזה גורם (פרוש, אסור והתר) להעמידו הרי זה מפר אם אין בכח האסור בלבד להעמידו, כמו שנתבאר ביו"ד-דעה סימן פו: (כו) בחלא וכו'. או בגין שרף הנעשה מתבואה שהעמידה בשמרי שבר. אם העמיד תבונה על-ידי קבה והיא נקבש חחלה בכלי-חמץ מעת לעת, אסור לאכלה ומהר"ה הוזהרה [ודב"י]. ועין (מ) באחרונים שמצדדים, דאם העמד קדם פסח, אין לאסר רק אם לא היה פכנינה ששים נגד הקבה⁴⁷, ובפסח דאסורו במשהו, אסור בכל גונו: (כז) חזק לבערם. בקרב-פסח. (מ) וכן אם שפכו על הגבינות, אחר שנגעשו כבר, יין-שרך כרי לחוקם, חזק לבערם

באר הגולה

* ויש מחמירין אם נראה מבחין. מתימת האחרונים נראה ונקטין לבחלה כדעת הש"מ מחמירין³⁸, וזולת הפרי חדש סתם דהעקר בדעה הראשונה [וגם מה"עו משמע דרבינו עקר בדעה ראשונה] דאין אפיקא אם נראה מבחין כיון שנתפשט ונראה הוא נפסל מאכילת פלב, עין שם, ולענין מקשות החמץ, ובדבוקי הגירות בחלון (ל) צריך לדידהו לעשות הבצק בלילתו ובה מאד, ויבניס כל הבצק בין הדבקים, שלא יהיה מבצבץ לחיץ כלל. מיהו, אם נעשו קדם שלשים יום, לכלי עלמא אינו לחש אף שזרעה מבחין, (ל) מפני שפנדאי כבר נתקשו ומאסי, ודמין לפת שנתעפש עד שנפסל מאכילת פלב³⁶, (לד) וכן אם כל הדבוק של חמץ בגור היה פחות מפי'ת³⁷, אף בתוך שלשים יום אין צריך לבער לכלי עלמא³⁸: ד' (יח) שנתערב בו³⁹. ורצה לומר קדם הפסח, ואפילו הכי אסור לאכלו, דחזור ונעור בפסח: (יט) חמץ. הינו (ל) חמץ מעקלא, וכן על-ידי שנתערב אינו ראוי למאכל⁴⁰, דאי היה חמץ נקשה קדם שנתערב, מפר (ל) להרבה אחרונים לאכל, ואפילו שנתערב חוץ הפסח: (כ) כל אדם. רק לחולים: (כא) אף-על-פי שמתר לקנימו אסור לאכלו. ואף שאינו ראוי לאכילה⁴¹, מפל מקום כיון דהוא אכלו, אחשבה⁴²: (כב) הרי זה אסור לאכלו. ומפל מקום בהנאה מפר ששנעשה הפעולות קדם פסח, וקמו בפת שעפשה, לעיל בקערי' ב. ולענין רפואה, עין בסימן תסו שם באחרונים: (כג) דלש חולקים ומתירים וכו'. סביבא להו, דכיון שפבר נתפשל קדם פסח לא אמרינן דחזיר ונעור; אף מה שפ"ס 'והכי קמא לן' הוא פלא, דהרי הוא פתב שם דהמנהג להקל בזה ולומר שפבר נתפשל הוא רק דוקא כשנתערב לח פלח ולא שנתערב יבש פיכש? אחרת? מצאתי שפבר התעורר בזה הקמ"ד-משה⁴³: ה' חזקים לבערו. ועובר משום כל נראה אם לא בערו; וגם יש בו כרת בשתת' (ל) אם איקא כוזה בקרי אכילת פרו', ואפילו אי לית בה שעור זה, על-כל-פנים (ל) טעם חמץ יש בו, וקמא לן: טעם עקור - דא"ר'קא. אם נהערב השקר (ל) בדבר אחר, אותו התערבות אסור פסח. ועין בפרי"מגדים מה שכתב בזה⁴⁴: (כה) אם העמיד. אפילו יש בהגבינות ששים נגד החלא לא פטיל החלא, דדבר המעמיד אפילו באף לא פטיל: (מ) ולא עוד, שכל דבר המעמיד הרי הוא חשוב פאלו הוא כיון ממש. (מ) ולפיכך מידבש (שקורין מע"ד) שהחמץ בשמרי דבש שבטל כל השנה, ודבש הראשון שבטל היה מחמץ משמרי שבר, וזה שבטל עתה רביעי או חמישי, וכן לעולם, (מ) חזק לבערו אפילו מידבש האחרון, שכל אחר מהו, על-ידי המעמיד נעשה פלו חמץ⁴⁵, (מ) ובה אין להקל לשתות אפילו ביום-טוב אחרון של פסח, רק באותו מע"ד שאין בו חשש זה רק שנתפשל בכלי-חמץ, יש מקלקל ביום-טוב אחרון לשתותו משעם דסתם פלים אינו בגי'וימ⁴⁶ [אכן במקומות שמבשלין המע"ד בכל השנה ביורות שמבשלין בו ייד שנה, דהוי דבר חריף ונתקן טעם לשבוח בפע"ד פירוש, לא מהני מה שאינו בגי'וימו, ועין סימן תמו סעיף ה בהג"ה ובמשנה ברורה]. (מ) וכל זה פשע"ד הראשון (הוא עמר) [העמר] בשמרי שבר לבד [וכן מידבש השני בשמרי מידבש הראשון בלבד, וכן פלס], אבל אם בשמרי שבר בלבד (מ) לא היה די להעמידו, ועודו בו גם דבר אחר המעמיד שאינו חמץ ובהצטרפותם העמר, הרי הוא מפר אף בשתיה בפסח אם יש בו ששים כנגד שמרי השקר, הכל זה וזה גורם (פרוש, אסור והתר) להעמידו הרי זה מפר אם אין בכח האסור בלבד להעמידו, כמו שנתבאר ביו"ד-דעה סימן פו: (כו) בחלא וכו'. או בגין שרף הנעשה מתבואה שהעמידה בשמרי שבר. אם העמיד תבונה על-ידי קבה והיא נקבש חחלה בכלי-חמץ מעת לעת, אסור לאכלה ומהר"ה הוזהרה [ודב"י]. ועין (מ) באחרונים שמצדדים, דאם העמד קדם פסח, אין לאסר רק אם לא היה פכנינה ששים נגד הקבה⁴⁷, ובפסח דאסורו במשהו, אסור בכל גונו: (כז) חזק לבערם. בקרב-פסח. (מ) וכן אם שפכו על הגבינות, אחר שנגעשו כבר, יין-שרך כרי לחוקם, חזק לבערם

שער הציון

(ל) טגן-אברתם: (ל) שם, תרומת-הדשן, וס"ס שם דהפחמיר לטוח בטיט תבוא עליו פברה: (ל) רומת-הדשן: (ל) הגר'ו כבאר דברי המנ"א-אברתם, עין שם; ועין במקור-חיים מה שכתב בענין זה: (ל) טגן-אברתם: (ל) טגן-אברתם לקמן בסימן תמו סעיף-קטן ה ונהר"ש'שולם ותנ"י ומה"א-אדם. וט"ו בשם מהר"א חולק על זה בסוף סימן תמו: (ל) הרא"ש: (ל) טגן-אברתם: (ל) טגן-אברתם פ"שם מהרי"ל: (מ) טגן-אברתם פ"שם דבמ"ק⁴⁸ ושי"א: (מ) טגן-אברתם ושי"א: (מ) וצנן בשערי-תשובה שאם עבר ולא קברו יש להפירי בהנאה אף לצעת השבית-עקב שפחמיר פנה, ויש לסמוך על זה, עין במקור-חיים: (מ) ט"ו ושי"א: (מ) טגן-אברתם ושי"א: (מ) דאם יש בו די, אף שצדפו לו עוד מעמיד לא הרי דבר זה בכלל זה וזה גורם וט"ו ושי"ך שם בי"ד: (מ) מחצית-השקל וקורי-מגדים: (מ) אחרונים בשם מחלת-שבועה:

תרגום: 1 תמר. (א) עיין בשערי-תשובה סעיף-קטן יא.

מילואים הלכות פסח סימן תמב המשך מעמוד קודם

גורם, שכן כוחם של שמרי הרכש להחמיץ בא גם הוא משמרי השכר [וראה מקור חיים ביאורים ס"ק ו].

[משנ"ב שם]

מטעים דקתם כלים אינן בני יוקן⁴⁶].

46) וכפי שכתב הרמ"א לקמן (סי' תמו ס"ה) שאף על פי שבפסח עצמו אין לאכול דבר שנתבשל בכלי חמץ שספק אם היה יבן יומר, ואין אומרים את הכלל שיתם כלי אינו בן יומר [ראה משנ"ב שם (ס"ק נח)]. ודע שנתבשל קודם פסח, שאם התבשל בפסח עצמו אסור לאוכלו גם אם ידוע שהכלי לא היה בן יומר, וכפי שפסק הרמ"א שם (סי' מ"מ ביום טוב שני מותר לאוכלו, ובטעם הדבר ביאר המשנ"ב שם (ס"ק סא), שהואיל ויוב טוב שני הוא מדרבנן, לא החמירו בו, דנים בו סתם כלים כאינם בני יומם' בבשאר איסורים. [אבל בפסח עצמו החמירו בזה יותר מבשאר איסורים משום 'חומרא דחמץ].

[משנ"ב ס"ק ט]

רק אם לא היה פכיתו ששים נגד הקב"ה⁴⁷].

47) ואף שהקבה מעמידה את הגבינה ודבר המעמיד לא נאמר ביטול בשישים, ואם כן גם אם היה בגבינה יותר משישים לא היה לה להתבטל, ביאר המחצ"ש (ס"ק ט) הפמ"ג (אי"א ס"ק ט) שהואיל והקבה עצמה היא הגורמת את ההעמדה ולא החמץ הבלוע בתוכה, לפיכך אין לחמץ דין מעמיד.

על פי מה שכתב המשגיב לקמן (סי' תמו ס"ק ל) בשם כמה אחרונים, שאף לדעת הסוברים שיבש ביבש חזר וניער, אין זה אלא באופן שבישלו או אפו את התערובת בפסח, שבאופן זה החמץ נתן טעם כשאר התערובת בפסח, ובפסח הרי חמץ אסור במשהו, אבל ללא כישול או אפיה אין איסור לאכול את התערובת, שכן כבר קודם הפסח התבטל החמץ. על פי זה ביאר החור"א, שמה שכתב הרמ"א כאן שאם נתבטל החמץ קודם הפסח הרי הוא בטל ואינו חוזר וניער, היינו אף בתערובת יבש ביבש, ובגון שלא בישלו או אפו אותו.

[משנ"ב ס"ק טז]

עין בקריית הגדים מה שכתב ב"ה⁴⁸].

48) שם (אי"א ס"ק ח) כתב, שמשמע מדברי המהרי"ל [שהוא המקור לדברי המשגיב] שהשכר אסור בפסח אפילו באופן שהוא פחות משישים מהדבר שהוא התערוב בו, והקשה הפמ"ג הרי הרמ"א כתב לקמן (סי' תמו ס"ה) שבתערובת לה בלח אין אומרים 'חזר וניער'.

[משנ"ב ס"ק טז]

שקל אחר מקן, על ידי המצמיד נעשה כלו חמץ⁴⁹].

49) ואף על פי ששמרי השכר שנתרו בתערובת השלישית או הרביעית אין בכוחם להחמיץ לבדם, וההחמצה נגרמת גם על ידי שמרי הרבש שנתרו, כתב הערוך השלחן (סכ"ג) שמיזם אין להתיר משום זה וזה

הלכות פסח סימן תמג תמד המשך מעמוד יח

איסור לטלטלה. וראה דעת תורה (בהערה), שבאופן זה שיש לו די מצות וקטנים מצויים הם ואפילו שלא בביתו, לכאורה יש להתיר לטלטל את המצת. [וראה כף החיים סי' שח ס"ק מב].

9) ולענין מצות שאפו אותן במפורש בכזונה שלא לעם מצוה, האם מותר לאוכלן בערב פסח, ראה מה שכתבנו לקמן (סי' תע"א ס"ק יא).

וכי שאין לו חמץ ולא מצה עשירה לצורך הסעודה השנייה, אלא רק מצה, כתב ההת"ס (ה"י לה"י פסח, בסוף חי' לפסחים - מוכא בהלכות חג בחג פסח פכ"ו אות לו) שיקיים את הסעודה במצה, משום שמצות סעודת שבת היא מדאורייתא דוחה את איסור אכילת מצה כערב פסח שאינו אלא מדרבנן [אבל אין לדחוי משום זה גם לאכול מצה לסעודה שלישית, שהרי מחלקת היא אם צריך לעשותה דוקא בפת, כמבואר בשו"ע לעיל (סי' רצ"א ס"ה)].

[משנ"ב ס"ק ז]

כ"י ש"אכל מצה לתאבון¹⁰].

10) ומטעם זה, כתב הגרי"ח זוננפלד (סדר ערב פסח שחל בשבת אות ח) שהצו שעה אחר חצות היום מתפללים מנחה בכל בתי הכנסת, ואין מתאחרים יותר מזה, כדי למהר לאכול סעודה שלישית קודם סוף השעה התשיעית.

מצטרף ללחם משנה, ביאר הגר"צ קרליץ (חוט שני שבת ח"ד קובץ ענינים עמי' סטט) שאף על פי שמצה אסורה באכילה בערב פסח, מי"מ יש כזה השיבות לסעודה במה שמונה לפניו עור לחם.

ולטלטל את מצת המצה בשבת זו, כתב הפמ"ג (אי"א ס"ק א) שאסור, משום שבערב פסח אסורה היא באכילה מדרבנן, וכן מקפידים עליה שלא להאכילה לעפות או לתת אותה לנכרי, ולכן נחשבת למוקצה. ומיזם בשבתות לפני כן, כתב הגר"ש אויערבך (שו"ת מנחת שלמה מהדריק סי' י' הע"י 4) שגם לדעת הפמ"ג מותר לטלטל את מצת המצה, כיון שעומדת היא לאכילה אף שמקפיד עליה שלא לאוכלה [ויש לדמותה לבגד המיוחד ליום טוב, שאף שמקפיד שלא ללבוש בשבת, מי"מ אינו מוקצה מחמת דה], ואף בשבת זו לא נאסרה בטלטול אלא מהבוקר. מאידך, הדעת תורה כתב (ד"ה גם), שמין שהיתה ראויה לאכילה בבין השמשות [ואף הנהגים איסור באכילת מצה מראש חודש ניסן הרי אינו אלא חומרא], שוב אינה נאסרת בטלטול, כיון שאין מוקצה לחצי שבת.

ואם יש בביתו קטן שאינו יודע לספר ביציאת מצרים [ולכן מותר להאכילו מצת מצוה], ויש לו די מצות מצוה לצורך הלילה גם אם יאכיל מצה לקטן, כתב בשו"ת שואל ומשיב (תמנ"א ח"ב סי' ע"ג) שאין

הלכות פסח סימן תמד המשך מעמוד 36

[ובלכך שלא יכחוש את שערות המכרשת]. ולענין השימוש במברשת שיניים בשאר שבתות השנה, ראה מה שכתבנו לעיל (סי' שכו ס"ק ז), ולגבי הגעלת שיניים תורתות לאחר סעודת שחרית בשבת זו [ולגבי הדין אם הגעלתן היא מעיקר הדין ראה מה שכתבנו לקמן (סי' תנ"א

קרליץ] (חוט שני פסח פט"ו ס"ק ד) שאם אינו פסוק רישא שיצא דם, מותר להשתמש במכרשת שיניים יבשה כדי להסירם [אמנם אם היא רטובה יש אופנים שאסור משום 'סוחט']. והוסיף, שאם לאחר מכן נשארו במכרשת פירורים, מותר לטטוף אותה או לנערך כדי שיפלו

הלכות פסח סימן תמב

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק כז]

יש להחזיר במקום הפסד מרבה בהנאה⁴⁸ על ידי השלכת הנצת המצמיד לנס-השלח⁴⁹.

48) אולם לעיל (ס"ק א) כתב שכשהאיסור להשהות את החמץ הוא רק מדרבנן, הוא מותר באכילה לאחר הפסח, וראה מה שכתבנו שם.

49) אולם בסתם תערובת חמץ [שאינו 'מעמיד'] שעבר עליה הפסח, כתב לקמן (ס"י תמו ס"ק קו) שאף שלא במקום הפסד מרובה יכול להשליך את הנאת האיסור לים המלח וליהנות ממנה.

[משנ"ב ס"ק כח]

אָלָא יֵשׁ לָזֶה סִמָּן מִן הַדְּוֹשָׁלְמִי⁵⁰.

50) מדברים אלו הוכיח הגרי"ג קרליץ (חוט שני פסח ס"ק י עמ' טו) שמנהג ישראל הוא רק מנהג שיש לו סמך ומקור, אבל מה שסתם נהגו להחמיר, אינו בכלל מנהג ישראל.

[משנ"ב ס"ק לח]

דָּאָו הַכְּלִי מְצַרְפֵּי⁵¹.

61) וכמה כלים שבכל אחד מהם דבוק פחות מכוית שמונחים זה בתוך זה, הסתפק הגרי"ג קרליץ (חוט שני פסח פ"ג עמ' עג) אם מצטרפים הם לכוית. עיר הסתפק הגרי"ג קרליץ (שם), כאשר אינם מונחים זה בתוך זה אלא זה אצל זה בכלי גדול או במקור או בארון, אם מצטרפים הם לכוית. אולם אם הארון מחובר לרצפה, דעת הגרי"ג קרליץ (שם) שהרי הוא כקרקע, ודאי שאין הוא מצרפם.

[משנ"ב שם]

אָבֵל קְשֵׁלָא נְשָׂאָר מִן הַכֵּל פְּצִית אֵין צְרִיף לְכַעַר וְאֶפְלִי אֵין עֲשׂוּי לְחִזְקָא⁵².

62) ובטעם הרב שלדעה זו אין איסור להשהות חצי זית חמץ מדין 'חצי שיעור', כתב בשו"ת חכם צבי (ס"י פו) שרק באיסורי אכילה נאמר שחצי שיעור אסור מן התורה, שכן דין 'חצי שיעור' נלמד מהכתוב 'כל חלבי' (ראה יומא ע"א, א) האמור באיסור אכילה, אבל בשאר איסורים לא נאמר דין זה. אולם הביה"ל לעיל (ס"י שמ ס"א ד"ה על) כתב שדבריו דחוקים. [עוד בענין זה ראה גוגל מרבבה על המג"א ס"ק י].

טעם אחר כתב בשו"ת חכם צבי (שם) שלא אמרו חצי שיעור אסור מן התורה אלא כשעושה מעשה בחצי שיעור, כגון שאוכל חצי שיעור של מאכלות אסורות, שעל ידי המעשה הרי הוא נותן חשיבות לחצי השיעור, אבל כשהאיסור הוא בשב ואל תעשה, כגון 'בל יראה' ו'בל ימצא' שמניח חמץ ואינו מבערו, אין איסור בחצי שיעור.

וטעם אחר כתב בשו"ת שאגת אריה (ס"י פ"א), שמבואר בגמרא (יומא ע"ד, א) שהטעם שחצי שיעור אסור הוא משום שחזי לאצטרופי, כלומר שחצי השיעור הראשון יכול להצטרף עם עוד חצי שיעור, ודבר זה אפשרי רק באיסור אכילה, שאם יאכל בתוך כדי אכילת פרס עוד 'חצי שיעור' יצטרף הכל לאכילה אחת, ויתחייב אף על אכילת החצי שיעור הראשון, אבל 'בל יראה', גם אם ישלים לאהר זמן לשיעור כוית, לא יעבור על כך שהשהה את החצי זית חמץ הראשון, אלא מכאן ולהבא יעבור על כך שיש ברשותו שיעור כוית.

[טעמים נוספים מדוע לא יהיה 'חצי שיעור' אסור באיסור 'בל יראה', ראה: פני יהושע (ביצה ג, ב) ובחרך טעם (דין אי עשה דקום עשה דחי עשה דשב ואל תעשה פ"א ד"ה וי"ל דבאמת) ומנחת חינוך (מצוה יט אות ה)].

אכן, החזו"א כתב (א"י"ח ס"י קטז ס"ק יג ד"ה שו"ע ד"ה במ"ב) שאף לדעה זו יש איסור להשהות חצי זית חמץ מדין 'חצי שיעור', והטעם שאין חיוב לבער חצי זית בצק הרבוק בעריבה אפילו כשאינו עשוי לחזק, שכיון שהוא דבוק בעריבה אין רעת אדם עליו, והרי הוא בטל, וכעין זה כתב הפמ"ג (א"א ס"ק י).

[משנ"ב שם]

אָכֵן בְּאֵמַת יֵשׁ מְחַלְקֵת בֵּין הַפּוֹסְקִים בְּהַנְּהוּגָא⁵³.

63) ובשעה"צ לקמן (ס"י תנט ס"ק מח) סתם כרעת המקילים.

[משנ"ב שם]

דְּנִעַת הַרְבֵּה פּוֹסְקִים דְּאֶפְלִי פְּחוֹת מְפִזֵּית צְרִיף בְּעוֹר⁵⁴.

64) ונחלקו האחרונים אם לדעה זו החיוב לבער הוא מדאורייתא, בשו"ת חכם צבי (ס"י פו) כתב שהוא מדאורייתא כשאר 'חצי שיעור' שאסור מן התורה, וכן דעת החזו"א (א"י"ח ס"י קטז ס"ק יג). מאידך, השו"ע הרב (סכ"ח ובק"א ס"ק טז בהג"ה הראשונה) כתב שהוא מדרבנן, גזירה שמא יבוא לאוכלו, וכתב (ק"א ס"ק יז) שכן נראה מדברי המג"א (ס"י תמד ס"ק יד) והח"ק יעקב (שם ס"ק טו) [וראה ס"ז ס"ק ד].

[משנ"ב ס"ק לח]

דְּהִיָּה הַחֹט עָב, וְעַל־כֵּן הוּא מְצַרְפֵּן⁵⁵.

65) ואפילו אם חוט הבעק יבש, ואם יטלו אותו יפרך ולא ינטלו עמו חצאי הזיתים, כתב לקמן (ס"י תמו ס"ק עו) שאם חצאי הזיתים היו ניטלים עמו אילו היה לח, הרי הוא מצרפם גם כשהוא יבש. מאידך, החזו"א (א"י"ח ס"י קכב ס"ק ח) כתב שבאופן זה אינו מצרפם.

הלכות פסח סימן תמו

באר הטילה טו

ט טור פסח וצ"ח
 על-פי סנהדרין
 הירושלמי י' משנה
 ט"ז מה קלשונא
 פתרא דרב יהודה,
 היריף (הירובים)
 פסח = כ כ ט
 סימניא דשמואל
 ל בעיא טס ולא
 נפשיא מ רבובים
 פסח ב וכו' טס
 פסח תעשר
 נאביו קרא"ש

ו פנהגו לגרר הכתלים והכסאות שנגע בהם חמץ, (כח) ויש להם על מה שישמכו. ואם יש חמץ בסדק שאינו יכול להטט אחריו, (כט) נטיח עליו מעט טיט: ז' בצק ששכדקי ערבה, (ל) אם יש פזית במקום אחד חיב לבער; ואם לאו, אם היה (לא) עשוי לחזק בו שכרי הערבה או לסתם בו נקב, (לב) בטל במעוטו, (לג) ואם לאו חיב לבער: ח' יהיו בו שני חצאי זיתים בשני מקומות וחוט של בצק בניניהם, רואים (לד) כל שאילו נטל החוט נטלין עמו חיב לבער, ואם לאו (לה) אינו צריך לבער. פמה דברים אמורים בערבה, אכל בבית, אף-על-פי שאם נטל החוט אין נטלין עמו חיב לבער, מפני (לו) שפעמים מקבץ אותם. להנהיג חצי זית בבית וחצי זית בעלמה, חצי זית בבית וחצי זית באכסדרה, חצי זית בבית זה וחצי זית בבית שלפנים ממנו, הואיל ואלו החצאי-זיתים (לז) דבוקים בפתלים או בקורות או בקרקעות, אינו חיב

שערי תשובה

עב"ט. עין בשו"ת פנים קדורות סימן קו שפנה על המג"א ס"ק ט בשם התאבין (כפ"י וכש"י הצמיקו הרובין, והוא ט"ס) האפלו חבש הקמישי ליה שנתחמין בשמירי שבר אכור, שפני צייד סימן ק"ב וסימן קטו בשם ר"י מהירין לאהר ב' פסחים זמן פסח"א ח"ב סימן עה ב' ג"כ על דברי המג"א ע"ש, ולכן כי ה"ג לתהיר למי שנוהר באפור תוש, (אף לא גלאני לבי לתהיר לשמות) פסחה, אבל להשחוחו נראה דברי, ע"ש, ובש"י ח"ב סימן טו דחה זה, שלא תקלו אלא בפת ומלב שלהם דגלש אסוריה ע"ש א"כ אחר חמץ דחמיר, ולכן יש להחמיר אף בשתיה, אף אם עבר ושתה של לתהיר פתחה אחר הפסח בצורף השנים שנקבו מקצת פוסקים דצדשו שזלם מכלילם אין

באר היטב

אפלו יש בהם סי' נגד הסלח לא בטל, דדבר הטעמיד אפלו באלף לא בטל, וה"ה אם שופכין לתוכו חמץ או שכר או י"ש, וכ"כ פתשבת בתלמוד שבעה סימן לה שאם נתן בכבינה יין-שורף כדי שיהיה הבכינה חריף ונתן ולא מבר אותם קדם פסח שאסור בהנאה משום דלטעמא צבידי ולא בטלי, וכ"כ מהר"ם מלובלין געסה שנתחמץה לשכרי שכר שעבר עליה הפסח, וכן הוא הקפמת האחרונים, ועין פ"ב שבת: יצאק ח"ב סימן טז ובפנים מאירות סימן קז. כתב הט"ו: ומשעם זה אם העמיד המירדבש שקורין מע"ד בשמרים של שכר אסור כל המע"ד בפסח, ואם העמידו גם בשמרים שאינם חמץ ה"ל זה תה גורם ומטר כמבאר ב"י ד"ס ס"ח, וניל דבאן בהמין חמיר טפי ביון שיש פ"ח של טעמיד תוף הפסח, ע"ש שהצריך והצלה דיש מקלין לשמות ביו"ט אחרון של פסח מע"ד של פ"ח השנה וכמ"ש מג"א סימן תמו ס"ה בכל דבר שמבשלים בכלי-חמץ שיש להקל ביר"ט אחרון; ונראה דזהו מושג דבני ספק אם היה פניומו מן-פשוטו בו ואין קו"ל סתם כלים אינן ב"י, רק דלגבי חמץ לא אמרין סתם פלים אינן ב"י, אבל ביר"ט אחרון אמרין אפלו בחמץ, סתם פלי אינו ב"י, אבל אם ספק שמה החמיצהו בשמרי שכר אין פוקם להקל בו, וכ"ש במקומות שמבשלין הפע"ד בכל השנה פירות שעושין בו י"ש דהיינו דבר חריף וסוק גייט לשבח בפע"ד כידוע, לא מהני מה שאינו ב"י, וא"כ אין פאן ספק קלל, ע"כ שומר נפשו יזקק מהר אפלו ביר"ט אחרון, וכ"ש מלקח המע"ד פא"י ביום-טוב אחרון דשפא מערב בו שכר, עכ"ל. וכתב הבאר היטב אשר לפני: ואם לקח המע"ד קדם פסח מהשמרים יש להקל, ע"ש, ודעתו הוא ע"כ. בנינות שהעמיד בקבה שהיתה בכלי בלוע בחמץ אסור לאכלו ומטר להשהותו, רדב"י, כנה"ג, וניל דדעו דבכר שנתבשל בכלי-חמץ, ע"י סימן תמו ס"ה, מ"א, וניל שהיתה הקבה

משנה ברורה

אף-על-גב דאיכא פלגי זיתי טוכא בשטח כל הערבה, כיון דאינן במקום אחד (נה) בטל כל אחד במעוטו לגבי הפלי: (לג) ואם לאו חיב לבער. ודוקא פשיט בין הפל פזית דאז הפלי מצרפוס⁶¹, אבל פשלא נשאר בין הפל פזית אין צריך לבערו ואפלו אין עשוי לחזק⁶², ובדומות כסערי יא. (ט) אכן באמת יש מחלוקת בין הפוסקים בזה⁶³, דעת הרבה פוסקים דאפלו פחות מבזית צריך בעיר⁶⁴; ודוקא פשראי לאכילה קצת, אבל אם היה מטעם קצת ופחות מבזית אין צריך לבער לכלי עלמא: ח' (לד) פל שאילו נטל החוט וכו'. דעה החוט ע"ב, ועל-פ"ן הוא מצרפוס⁶⁵ והיו בזית במקום אחד, ולכן אינו מוציל אפלו (נח) היה עשוי לחזק: (לה) אינו צריך לבער. ודוקא (נט) בשתי במקום העשוי לחזק הערבה, דאי לא הכי הפלי מצרפוס, וכפ"ל: (לו) שפעמים מקבץ אותם. בעת שמכבד הבזית, (ס) והיו במקום אחד: (לז) דבוקים וכו'. רוצה לומר, (סא) בגמ' שיש בהן, כדי להשוותן, והיו כמו עשוי לחזק, דמבאר לעיל כסערי ז' דבזה אינו חיב לבער אלא-אם-כן יש פזית במקום אחד. (סב) ויש אומרים דאפלו אין דבוקים אין צריך לבער, כיון דהיינו פחות מבזית כל אחד ואחד במקומו, ולא חילשין

אף ששים בבביתות כנגדן, דלטעמא צבידי ולא בטלי, ומיהו, כל זה (מח) אינו אלא מדבונן, ובדיעבד אם שכח ולא בערו, בין דבכר המעמיד בין דבכר דלטעמא צבידי, ועבר עליו הפסח, (מט) יש להתיר במקום הפסד מרבה בהנאה⁶⁸ על-די השלכת הנאת המעמיד לים-המלחה⁶⁹, וכן בעסה שנתחמץה לאחר הפסח בשמרי שכר (נ) שעבר עליהן הפסח, חיב לבערה מן הדין אפלו יש בעסה ששים נגדה, ומשעם מעמיד דאין בטל אפלו באלף, וכפ"ל, ובמקום הפסד מרבה יש להתיר בהנאה (נא) על-די השלכת הנאת המעמיד לים-המלחה: ו (כח) ויש להם על מה שישמכו. רוצה לומר, דאין ללעג על המנהג, לומר שהוא מנהג שטות וחמרא יתרא, אלא יש לנה (נג) סוף מן הירושלמי⁷⁰, דאימא שם: השח ביתו בצק, חיב לבער: (כט) נטיח עליו וכו'. וזה מהני אפלו יש במקום ההוא בזית ויותר, ודלקקון כסערי ט, עין שם: ז' (ל) אם יש פזית וכו'. רוצה לומר, אף (ג) דבנדאי מבטל לה כשעשוי לחזק בו שכרי הערבה, אפלו הכי כיון דחשיב לא בטלי: (לא) עשוי לחזק בו וכו' או לסתם וכו'. ואין חלוק (נד) בין אם היה זה בשולי הערבה או למעלה בשפתה: (לב) בטל במעוטו. הנינו,

שער הציון

(מח) דעת רב פוסקים: (מט) חקיעקב וקוריים ותי"אדם: (נ) מבר"ם לובלין ואליה רבה: (נא) חקיעקב וקוריים: (נב) ומכל מקום ראה נמורה ליכא, דהתם פשטח על הפתל דצין ששהין בטיט דבטל להתבזבז פזית במקום אחד, אבל לא בניניה מוצעת [ב"ח]. וסענין, דישאל קרושים הם והנהיג להחמיר אפלו במשהו: (נג) רש"י: (נד) ויחל דעה זו היא דעת היר"ף והרמב"ם דפסקו קלשונא פהרא רוב ויתיה אמר שובאל, ולא סבירא להו כפשי דחילוק בין מקום לישא לשלא במקום לישא, עין בבית-יוסף ובאר הג"א: (נה) ואין שיק לוטר שהקלי מצרפוס, כיון שהוא עשוי לחזק, בטלין לגבה [רש"י]: (נו) מגן-אברהם וחקיעקב: (נז) רש"י. ופשוט דבזה אפלו אין בניניהם פזית בשלמות כי אם בצורף החוט פ"י-כן חיב לבער, וזה דנקט במג"א דהיינו ב' חצאי זיתים, לאשקיעין דבאל נטלין אינו צריך לבער: (נח) מגן-אברהם: (נח) מגן-אברהם: (נח) נאף דבבית אינו עשוי לחזק, אפלו הכי אי לאו טעמא שעל-די בבית מתקבץ לא היה חיב לבער, דכל חצי זית עומד בפני עצמו בבית ולפיא טעמא דצורף כמו לעיל פני קלי שהקלי מצרפוס [וב"ח והגר"א]: (סא) מגן-אברהם בשם המע"ד-משנה והמ"ד ודוקא-משנה ולא העתקתי דברי הט"ו, דהשיגו עליה, עין בפרייטגרייס, וכן כתב הג"א, ומכל מקום דברי המסבר מנגמם קצת, דכסערי יא העמיק שיטת הר"י מפר"ש דחשעם הוא טעום צורף כלי, ומילא דבבית דלא שיק צורף, כראייתא דירושלמי, תביאו הג"א, אפלו אין דבוקים אינו צריך לבער, וצריך עיון: (סב) הרא"ש:

תרגום: 1 תמו.

